

अनुक्रमाङ्क : .....

कूट सं. : 8-19-20S-A

कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में कुल 20 प्रश्न हैं और कुल 12 मुद्रित पृष्ठ हैं।

कक्षा-आठवीं

संस्कृतम् वार्षिकी परीक्षा

निर्धारितावधि: - होरात्रयम्

पूर्णाङ्काः - 80

निर्देशा :

1. अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति।
2. प्रदत्तायाम् उत्तरपुस्तिकायां प्रतिखण्डम् उत्तराणि पृथक् लेखनीयानि।
3. प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि क्रमेण लेखनीयानि।
4. प्रश्नपत्रे उत्तराणि न लेखनीयानि।
5. प्रश्नसङ्ख्या प्रश्नपत्रानुसारं लेखनीया।
6. खण्डक्रमः अपि लेखनीयः।

खण्डः-'क' (अपठित-अवबोधनम्)

(5 अड्काः)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत-

जलम् अस्माकं जीवनम् अस्ति। एतत् विना अस्माकं जीवनम् असम्भवम्। जलस्य सहायतया अन्नम् उत्पन्नं भवति। प्राणिनः, वृक्षाः, पादपाः, ओषधयः, फलानि, पुष्पाणि सर्वे एव जलम् आश्रिताः सन्ति। यदि पृथिव्यां जलस्य अभावः भविष्यति तर्हि प्राणिनाम् जीवनं कठिनं भविष्यति। सम्प्रति शनैः शनैः सर्वत्र जलस्य न्यूनता भवति। भूमिजलं प्रतिदिनं नीचैः गच्छति। कूपाः जलाशयाः च शनैः शनैः शुष्काः भवन्ति। नदीनां जलं

मलिनं भवति। अतः अस्य दुष्परिणामं ज्ञात्वा विशिष्टाः उपायाः चिन्तनीयाः। जलसंरक्षणाय जलाशयानां निर्माणं करणीयं वर्षाजलस्य च सञ्चयं कृत्वा तस्य प्रयोगः कर्तव्यः। येन भूमेः जलस्तरस्य वृद्धिः जलस्य च सदुपयोगः भविष्यति। एवं वयं जलसंरक्षणे समर्थाः भविष्यामः।

I. एकपदेन उत्तरत— $\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(क) जलम् अस्माकं किम् अस्ति?

(ख) जलस्य सहायतया किम् उत्पन्नं भवति?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत— $1 \times 2 = 2$

(क) जलसंरक्षणाय किं कर्तव्यम्?

(ख) के जलम् आश्रिताः सन्ति?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत— $\frac{1}{2} \times 4 = 2$

(क) अस्मिन् गद्यांशे ‘उपरि’ इति पदस्य विलोमपदं किम् अस्ति?

(i) नीचैः

(ii) प्रभावः

(iii) सन्ति

(ख) ‘नदीनां जलं मलिनं भवति।’ अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् अस्ति?

(i) जलम्

(ii) भवति

(iii) नदीनाम्

(ग) ‘जलसंरक्षणाय विशिष्टाः उपायाः करणीयाः’ अत्र ‘उपायाः’ इति पदस्य विशेषणपदं किम् अस्ति?

(i) विशिष्टाः

(ii) करणीयाः

(iii) जलसंरक्षणाय

(घ) ‘एतत् विना अस्माकं जीवनम् असम्भवम्’ अस्मिन् वाक्ये अव्ययपदं किम् अस्ति?

(i) असम्भवम्

(ii) जीवनम्

(iii) विना

खण्डः-'ख' (रचनात्मक-कार्यम्)

(15 अड्काः)

2. मञ्जूषातः उचितपदानि चित्वा रिक्तस्थानानि च पूरयित्वा अधोलिखितं पत्रं पुनः लिखत— $\frac{1}{2} \times 10 = 5$

परीक्षाभवनात्

दिनाङ्कः .....

(1) .....अनिकेत!

नमोनमः ।

अत्र (2) ..... तत्रास्तु। भवतः पत्रं प्राप्तम्। (3) ..... पठित्वा अहम् अतीव
प्रसन्नः अभवम् यत् भवान् स्वकक्षायां प्रथमं स्थानं प्राप्तवान्। भवान् लिखितवान् यत् उच्चशिक्षां प्राप्य
भवान् वैज्ञानिकः भवितुम् (4) .....। आधुनिकयुगं विज्ञानस्य युगम् अस्ति। अस्माकं देशः अपि
विज्ञानस्य क्षेत्रे उत्कृष्टं (5) ..... करोति। अन्तरिक्षे द्वितीयचन्द्रयानस्य प्रक्षेपणम् अस्माकं कृते
गौरवस्य विषयः अस्ति। मित्र ! अहम् अपि (6) ..... भूत्वा देशसेवां कर्तुम् इच्छामि।
(7) ..... मिलित्वा भारतस्य गौरवाय कार्यं करिष्यावः। यदा मनसि दृढ़सङ्कल्पः भवति
(8) ..... सफलता अवश्यं प्राप्यते। पुनः लेखिष्यामि। पितृभ्यां मम (9) .....
निवेदयतु।

भवतः मित्रम्

(10) .....

मञ्जूषा

आवां , तदा , प्रियमित्र , प्रणामान् , अभिषेकः , इच्छति,

कार्य , पत्रं , वैज्ञानिकः , कुशलं

3. चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां सहायतया संस्कृतेन पञ्च वाक्यानि लिखत— $1 \times 5 = 5$

मञ्जूषा

चित्रे , नौकाः , बालकः बालिका च , वृक्षाः ,
क्रीडतः , खगाः , कन्दुकम् , सूर्यः , पर्वतः

अथवा

‘प्राकृतिकदृश्यम्’ इति विषयम् अधिकृत्य मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां सहायतया संस्कृतेन पञ्चवाक्यानि लिखत— $1 \times 5 = 5$

मञ्जूषा

सुन्दरं , दृश्यम् , प्राकृतिकं , पर्वताः , हरिताः , वृक्षाः , नदी , निर्मलं ,
शुद्धः , वायुः , खगाः , मनः , प्रसन्नः , वहति , भवति , कूजन्ति

4. अधोलिखितानां वाक्यानां संस्कृतभाषया अनुवादं कुरुत— 1×5=5

- (क) छात्र यहाँ खेलते हैं।
(ख) वे सब चित्र देखते हैं।
(ग) मैंने पुस्तक पढ़ी।
(घ) तुम विद्यालय कब जाओगे?
(ङ) यह उत्तम बालक है।

खण्डः-'ग' (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

(30 अड्काः)

5. अधोलिखितवाक्येषु रेखाडिकतपदेषु सन्धिं सधिच्छेदं वा कृत्वा पूर्णवाक्यं लिखत— 1×4=4

- (क) मम विद्यालयस्य पुस्तकालयः विशालः अस्ति।
(ख) भक्ताः भगवन्तं गण + ईशं नमन्ति।
(ग) छात्रा पाठं तथैव पठति यथा गुरुः आदिशति।
(घ) सज्जनः अतिथेः सु + आगतं करोति।

6. अधोलिखितवाक्येषु प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितशब्दरूपं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयित्वा पूर्णवाक्यं लिखत— 1×4=4

- (क) सुग्रीवः ..... मित्रम् आसीत्।
(i) राम	(ii) रामाय	(iii) रामस्य
- (ख) जनाः हरितां ..... दृष्ट्वा प्रसन्नाः भवन्ति।
(i) लताम्	(ii) लतायै	(iii) लतया

(ग) ..... नवमकक्षायां संस्कृतम् पठिष्यामः।

(i) अहम्

(ii) वयम्

(iii) अस्माभिः

(घ) ..... आश्रमः वने अस्ति।

(i) साधोः

(ii) साधुना

(iii) साधुभिः

7. अधोलिखितवाक्येषु अड्कानां स्थाने उचितं सद्ख्यावाचकं संस्कृतपदं प्रयुज्य पूर्ण वाक्यं लिखत— $1\times 4=4$

(क) ..... बालकाः उद्याने क्रीडन्ति। (3)

(ख) आकाशे ..... खगाः उत्पत्तन्ति। (11)

(ग) मार्गे ..... सैनिकाः चलन्ति। (95)

(घ) वाटिकायां ..... फलवृक्षाः सन्ति। (78)

8. मञ्जूषायाः उचित—अव्ययपदैः रिक्तस्थानानि पूर्यित्वा पूर्णवाक्यानि लिखत— $1\times 4=4$

(क) गायकः ..... गीतं गायति।

(ख) असत्यं ..... वद।

(ग) अहं ..... विद्यालयम् अवश्यं गमिष्यामि।

(घ) त्वम् उद्याने ..... क्रीडसि?

मञ्जूषा — श्वः, मा, कदा, उच्चैः

9. अधोलिखितवाक्येषु रेखाडिक्तपदेषु प्रयुक्तां विभक्तिं तत्कारणं च लिखत— $1\times 4=4$

(क) ते उद्यानम् प्रति चिन्तयन्ति।

(ख) बालः गायने निपुणः अस्ति।

(ग) जनः गुहात् बहिः गच्छति।

(घ) वृक्षस्य अधः हरिणः अस्ति।

10. अधोलिखितवाक्येषु प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितधातुरूपं चित्वा रिक्तस्थानं पूर्णित्वा पूर्णवाक्यं लिखत— $1\times4=4$

(क) यूं धातुरूपाणि .....

(i) लिख

(ii) लिखतम्

(iii) लिखत

(ख) अहं गृहकार्यम् .....

(i) करिष्यन्ति

(ii) करिष्यामि

(iii) करिष्यति

(ग) सः परिश्रमं कृत्वा धनं .....

(i) लभते

(ii) लभसे

(iii) लभे

(घ) वयं प्रतिदिनं संस्कृतं .....

(i) पठन्ति

(ii) पठामः

(iii) पठथ

11. अधोलिखितवाक्येषु रेखाडिकतपदेषु प्रकृतिप्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा पूर्णवाक्यं लिखत— $1\times3=3$

(क) सा पठित्वा गृहं गच्छति।

(ख) बालाः खेल् + तुमन् उद्यानं गच्छन्ति।

(ग) गजः जलं पीत्वा शनैः शनैः चलितवान्।

12. अधोलिखितवाक्येषु रेखाडिकतपदेषु उपसर्ग पृथक् कृत्वा संयोज्य वा लिखत— $1\times3=3$

(क) प्रतिदिनं व्यायामः करणीयः।

(ख) अहं कक्षायां गणितं सम्यग् रूपेण अव + गच्छामि।

(ग) सः उत्तराणि न वि + स्मरति।

13. अधोलिखितम् गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

5

महात्मा विठोवा एकस्मात् नगरात् बहिः कुटीरं निर्माय वसति स्म। अनेके भक्ताः तस्य दर्शनाय आगत्य तं स्वगृहम् आगन्तुम् आमन्त्रयन्ति स्म। एकदा एकः नागरिकः रात्रिभोजाय तं महात्मानं प्रार्थयत्। महात्मा विठोवा तस्य निवेदनं स्वीकृतवान्। सः यदा भोजनाय तस्य जनस्य गृहम् अगच्छत्। सः कपाटम् आवृत्य कुत्रचित् गतः आसीत्। महात्मा विठोवा भोजनं विना एव कुटीरं प्रत्यागच्छत्। रात्रौ च बुभुक्षितः एव अतिष्ठत्। किञ्चित् कालात् अनन्तरं सः एव नागरिकः महात्मानं पुनः भोजनाय निमन्त्रितवान्। महात्मा यथासमयं तस्य गृहं गतवान् परन्तु सः नागरिकः गृहे कस्मिंश्चित् कार्ये संलग्नः आसीत्। अतिथेः आगमनस्य सूचनां प्राप्य अपि सः बहिः न आगतः।

I. एकपदेन उत्तरत-

$\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(क) कः रात्रिभोजाय महात्मानं प्रार्थयत्?

(ख) कः यथासमयं नरस्य गृहं गतवान्?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

$1 \times 2 = 2$

(क) किञ्चित् कालात् अनन्तरं किम् अभवत्?

(ख) महात्मा विठोवा भोजनं विना किम् अकरोत्?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत-

$\frac{1}{2} \times 4 = 2$

(क) 'सः बहिः न आगतः' अस्मिन् वाक्ये कर्ता कः?

(ख) 'महात्मा विठोवा' अनयोः पदयोः विशेष्यपदं किम् अस्ति?

(ग) अस्मिन् गद्यांशे 'दिने' इति पदस्य विलोमपदं किम् अस्ति?

(घ) 'सः एव नागरिकः गृहे कस्मिंश्चित् कार्ये संलग्नः आसीत्' अस्मिन् वाक्ये अव्ययपदं किम् अस्ति?

14. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

अधमा धनमिच्छन्ति धनं मानं च मध्यमाः ।

उत्तमा मानमिच्छन्ति मानो हि महतां धनम्॥

I. एकपदेन उत्तरत-

$\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(क) के केवलं धनम् इच्छन्ति?

(ख) मानः केषां धनम् अस्ति?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

$1 \times 2 = 2$

(क) मध्यमाः जनाः किं किम् इच्छन्ति?

(ख) के केवलं मानम् इच्छन्ति?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत-

$\frac{1}{2} \times 4 = 2$

(क) 'अधमा धनम् इच्छन्ति' अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् अस्ति ?

(ख) 'श्रेष्ठाः' इति अर्थे श्लोके किं पदं प्रयुक्तम् अस्ति?

(ग) 'उत्तमा: मानम् इच्छन्ति' अस्मिन् वाक्ये 'उत्तमा: इति कर्तृपदस्य क्रियापदं किम्?

(घ) 'धनं मानं च मध्यमाः' अत्र अव्ययपदं किम् अस्ति?

15. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

सुशान्तः — भो मित्राणि ! किं भवन्तः जानन्ति अद्य का तिथिः अस्ति?

गरिमा — आम्, अहं जानामि। अद्य श्रावणमासस्य पूर्णिमा तिथिः अस्ति।

प्रशान्तः — वयम् इदम् अपि जानीमः यत् प्रतिवर्ष श्रावणमासस्य पूर्णिमायां 'संस्कृतदिवसः' आयोज्यते।

(तदैव संस्कृतस्य अध्यापकः कक्षां प्रविशति)

- सर्वे छात्राः — (उत्थाय) हे आचार्य ! संस्कृतदिवसे वयं भवन्तं वर्धापियामः।
- आचार्यः — धन्यवादाः। स्वस्ति युष्मभ्यम्। शुभः भवतु संस्कृतदिवसः युष्मभ्यं सर्वेभ्यः।
- प्रणवः — आचार्य ! अद्य अस्माभिः संस्कृतविषये एका प्रश्नोत्तरी आयोजिता अस्ति।
- सुमेधा — सम्पूर्णा कक्षा द्वयोः वर्गयोः विभक्ता अस्ति। एकः कालिदासवर्गः अपरः च भासवर्गः अस्ति।

I. एकपदेन उत्तरत— $\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(क) छात्रैः संस्कृत विषये का आयोजिता?

(ख) कः सर्वेभ्यः शुभः भवतु?

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत— $1 \times 2 = 2$

(क) संस्कृतदिवसः कदा आयोज्यते?

(ख) सम्पूर्णा कक्षा कथं विभक्ता अस्ति?

III. निर्देशानुसारम् उत्तरत— $\frac{1}{2} \times 4 = 2$

(क) ‘वयम् इदम् अपि जानीमः’ अस्मिन् वाक्ये ‘वयम्’ इति कर्तृपदस्य क्रियापदं किम् अस्ति?

(ख) ‘दिनाङ्कः’ इति अर्थे नाट्यांशे किं पदं प्रयुक्तम् अस्ति?

(ग) ‘उपविश्य’ इति पदस्य विलोमपदं नाट्यांशे किम् अस्ति?

(घ) ‘एका प्रश्नोत्तरी’ अनयोः पदयोः विशेषणपदं किम् अस्ति?

16. मञ्जूषायां प्रदत्तैः पदैः रिक्तस्थानानि पूर्यित्वा पूर्ण भावार्थं लिखत— $\frac{1}{2} \times 4 = 2$

(क) अर्धो घटो नूनम् उपैति घोषम्।

भावार्थः — अर्धः पूरितः ..... एव अधिकं शब्दं करोति। एवम् एव यः विद्वान् न अस्ति
सः एव ज्ञानस्य प्रदर्शनं करोति। मूर्खाः एव बहु ..... न तु विद्वांसः।

(ख) विद्या ददाति विनयम् ।

भावार्थः — विद्या अर्थात् ..... मनुष्याय विनप्रतां यच्छति। जनाः विद्यया नप्रतां प्राप्नुवन्ति।

अतः विद्यां प्राप्य ..... मा कुरुत।

मञ्जूषा

अभिमानं, घटः, वदन्ति, ज्ञानं

17. अधोलिखितवाक्येषु रेखाडिकतपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कृत्वा पूर्ण वाक्यं लिखत— $1 \times 4 = 4$

(क) भारते अनेके महापुरुषाः अभवन्।

(ख) महर्षिः दयानन्दः काशीनगरे अतिष्ठत्।

(ग) जनाः कार्येषु आलस्यं न कुर्वन्तु।

(घ) ग्रीष्मकाले सर्वत्र शुष्कम् अभवत्।

18. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूर्यित्वा पूर्णम् अन्वयं लिखत— $\frac{1}{2} \times 4 = 2$

वाणी रसवती यस्य, यस्य श्रमवती क्रिया।

लक्ष्मीः दानवती यस्य, सफलं तस्य जीवितम्॥

अन्वयः यस्य वाणी (1) ....., यस्य क्रिया (2) .....

यस्य (3) ..... दानवती (अस्ति), तस्य (4) ..... सफलम् (भवति)।

19. अधोलिखितानि वाक्यानि कथाक्रमानुसारं लिखन्तु— $\frac{1}{2} \times 6 = 3$
- (क) अनेन महोदयेन रक्षाक्षेत्रे अनेकानि अभूतपूर्वाणि कार्याणि कृतानि।
- (ख) पूर्वराष्ट्रपति-अब्दुल कलाम-महोदयस्य जन्म तमिलनाडुराज्ये अभवत्।
- (ग) अब्दुल-कलाम-महोदयः राष्ट्रस्य सर्वोच्चं नागरिकं सम्मानं भारतरत्नं प्राप्तवान्।
- (घ) सः मद्रास-तकनीकी-संस्थाने वैमानिकीं विद्याम् अधीतवान्।
- (ङ) तस्य मातुः नाम आशियम्मा आसीत्।
- (च) कलाम-महोदयस्य प्रारम्भिकी शिक्षा ‘रामेश्वरम्’ क्षेत्रे अभवत्।
20. अधोलिखितानि पदानि उचितार्थैः सह मेलनं कृत्वा लिखन्तु— $1 \times 4 = 4$
I. सुचरितानि	(क) अवलोक्य
II. सागरम्	(ख) सत्कार्याणि
III. पृथ्वी	(ग) समुद्रम्
IV. दृष्ट्वा	(घ) धरा

□□□

